

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-75-8>
УДК 336.1

Молдован О.О.

кандидат економічних наук,
директор Центру політичних та економічних ініціатив
«Європейська стратегія» (Київ, Україна);
докторант відділу економічної стратегії
центру економічних і соціальних досліджень,
Національний інститут стратегічних досліджень
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3776-6291>

Moldowan Aleksy

Centre for Political and Economic Initiatives
«European Strategy» (Ukraine, Kyiv);
Economic Strategy Department
Center for Economic and Social Research,
National Institute for Strategic Studies

**ЩОДО ВПОРЯДКУВАННЯ КАТЕГОРІАЛЬНО-ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ
В НАУЦІ ПРО СИСТЕМУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ**

**ABOUT THE ORGANIZING OF THE CONCEPTUAL APPARATUS
IN THE PUBLIC FINANCE' STUDIES**

Стаття присвячена впорядкуванню використання базових термінів у сфері досліджень системи публічних фінансів. На підставі результатів аналізу наукових праць акцентується увага на трьох важливих теоретико-методологічних проблемах вітчизняної наукової думки в цій сфері: 1) відсутність консенсусу щодо того, яким терміном описувати систему мобілізації, перерозподілу й використання фінансових ресурсів держави: «державні фінанси», «публічні фінанси», «система державних фінансів» або «система публічних фінансів», «суспільні фінанси України»; 2) певна довільність у використанні понять «публічні фінанси» і «система публічних фінансів», що потребує чіткого розмежування сфери застосування та уточнення специфіки кожного з цих термінів; 3) відсутність спільної позиції щодо сутності поняття «система публічних фінансів». Усе це призводить до використання одних і тих само дефініцій до різних об'єктів дослідження. Як спробу вирішення означених проблем запропоновано авторське визначення базових термінів цього напрямку наукових досліджень, їх чітке інституційне розмежування, обґрунтовано внутрішню структуру публічних фінансів.

Ключові слова: система публічних фінансів, публічні фінанси, державні фінанси, місцеві фінанси.

Статья посвящена улучшению использования базовых терминов в области исследованной системы публичных финансов. На основании результатов анализа научных работ акцентируется внимание на трех важных теоретико-методологических проблемах отечественной научной мысли в этой сфере: 1) отсутствие консенсуса относительно того, каким термином описывать систему мобилизации, перераспределения и использования финансовых ресурсов государства: «государственные финансы», «публичные финансы», «система государственных финансов» или «система публичных финансов», «общественные финансы Украины»; 2) некая произвольность в использовании понятий «публичные финансы» и «система публичных финансов», что требует четкого разграничения сферы применения и уточнения специфики каждого из этих терминов; 3) отсутствие общей позиции относительно сущности понятия «система публичных финансов». Все это приводит к использованию одних и тех же определений к различным объектам исследования. В качестве попытки решения указанных проблем предложено авторское определение базовых терминов этого направления научных исследований, их четкое институциональное разграничение, обоснована внутренняя структура публичных финансов.

Ключевые слова: система публичных финансов, публичные финансы, государственные финансы, местные финансы.

The article focuses on essential theoretical difficulties in the field of public finance' studies. A set of them relates to the correct using of key scientific terms. Based on the results of the analysis of prominent Ukrainian scientists' scientific papers in this field, the author drew attention to three important theoretical and methodological problems. The first of them is the lack of consensus among national experts on how to describe the public system of mobilization, redistribution and use of financial resources in the country. Some experts still use the term "state finance", rejecting the option "public finance", other ones treat the concepts of «public finance system» and «state finance system» as synonyms. There is a group of scientists that goes its own way, proposing the introduction of the definition "social finances of Ukraine". Taking into account the fact, that public finance' theoretical research is closely connected with practical application of its results, such terminological chaos is inappropriate. The second problem is that among Ukrainian specialists there is a certain arbitrariness in the use of the terms "public finance" and "public finance system". Two concepts are treated often as synonyms, which is a significant methodological mistake. To resolve this problem the author delimits these terms and outlined the specifics of each of them. The third important theoretical and methodological problem of national scientific thought in the field of public finance is that most experts cannot come to a common vision of what exactly includes the concept of "public finance system". The approaches of the main scientific schools are very different. The impreciseness of the institutional boundaries of concept "public finance" leads to huge problem of misleading, confusing and misunderstanding among Ukrainian researchers. A lot of them dispute about different topics using the same concepts terms. Analyzing these problems, the author makes an attempt to solve them. To complete this task, the author introduces a new definition of the basic terms into this field of research, defines an institutional distinction between them, and proposes logical internal structure of public finance.

Key words: public finance system, public finance, public finance, local finance.

Постановка проблеми. В українській науковій думці система публічних фінансів як об'єкт наукових досліджень завжди викликала особливий інтерес. Пов'язано це з тим, що після здобуття незалежності України цей інститут залишається одним із найбільш проблемних. Постійний пошук механізмів підвищення ефективності системи публічних фінансів та окремих її складових частин формує запит на активні наукові дослідження. Це створює підґрунтя для їх динамічного розвитку.

Нині в Україні працюють декілька наукових шкіл, що вивчають проблематику публічних фінансів держави. Усі вони спираються на індивідуальні підходи до цієї проблеми. Безсумнівно, діалог та дискусії між ними збагачують вітчизняну науку загалом. Проте цей напрям наукових досліджень тісно пов'язаний із політико-прикладним рівнем досліджень, тому потребує комплексу універсальних понять, які будуть прийняті в науковому, експертному та політичному середовищах.

Досить парадоксальним, на наш погляд, є те, що в Україні й досі відсутня однастайність у питанні чіткого окреслення поняття «публічні фінанси» та його внутрішньої структури. Це створює певні методологічні незручності для дослідників і практиків. На наш погляд, система публічних фінансів належить до сфери досліджень, де чіткість і ясність дефініцій має винятково важливе значення, тому впорядкування термінологічних питань – один із важливих пріоритетів роботи фахівців цієї галузі.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми системи публічних фінансів України та її окремих складників активно досліджують такі відомі вітчизняні науковці, як І. Луніна, А. Соколовська, В. Опарін, В. Федосов, І. Лютий та багато інших. У наукових працях цих учених висвітлюються і важливі дослідження теоретико-методологічного рівня, і політико-прикладні, присвячені конкретним проблемам публічних фінансів України.

Виокремлення не вирішених раніше проблем. Попри те, що наука про публічні фінанси розвивається в Україні досить динамічно, у наукових працях, аналітичних документах, навіть у вітчизняному законодавстві спостерігається певна термінологічна невизначеність. Учені, експерти, посадовці досить часто використовують різні дефініції поняття «система публічних фінансів» або намагаються застосувати іншу назву для цього поняття.

Метою публікації є вироблення такого підходу щодо окреслення змісту та меж поняття «публічні фінанси», що зробив би можливим досягнення термінологічного консенсусу між представниками різних наукових кіл та фахівців-практиків.

Виклад основного матеріалу. Система публічних фінансів є поняттям, що широко застосовується не лише в наукових дослідженнях, а й у правотворчій діяльності держави. У зв'язку з цим в цій сфері не може бути надмірно широких та вільних трактувань ключових дефіні-

цій – категоріально-понятійний апарат має бути чіткий і стабільний.

На жаль, в Україні щодо цього питання простежується певна непослідовність. Стосується це не тільки наукової спільноти, де відхід від загальноприйнятих норм і дефініцій допускається в контексті спроби науковців переосмислити те чи інше поняття, а й чинного законодавства, у якому така практика не може бути прийнятною.

У контексті дослідження різних підходів щодо описання й дослідження системи публічних фінансів було виявлено три методологічні проблеми в цій сфері.

1. Відсутність консенсусу щодо використання терміна «публічні фінанси». Деякі фахівці вживають термін «державні фінанси», відкидаючи варіант «публічні фінанси» [1; 2; 3; 4]. Інші науковці поняття «система державних фінансів» та «система публічних фінансів» розглядають як синоніми [5]. Ще інші використовують власний варіант, пропонуючи дефініцію «суспільні фінанси України» [6; 7].

На нашу думку, подібна різноманітність підходів до того, як окреслити систему фінансів, пов'язану із забезпеченням функціонування органів публічного управління, вносить певну невизначеність та хаотичність у наукові дослідження в цій сфері. Як зазначено вище, наукові дослідження мають спиратися на систему чітко визначених дефініцій, що потребує або впровадження одного поняття, яке б описувало й розкривало зв'язки та внутрішню логічну зумовленість системи мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпеченням реалізації завдань та функцій органів публічного управління, або чітко розмежовувало три дефініції, якщо вони описують різні об'єкти.

У цьому контексті досить цікавий і потенційно ефективний спосіб розмежування згаданих трьох понять запропонував А. Хомутенко. Відповідно до його пропозиції:

– «суспільні фінанси» охоплюють усі економічні відносини країни, результатом яких є рух частини фінансових ресурсів, спрямованих на задоволення суспільних та індивідуальних інтересів;

– окремою частиною таких відносин, які мають імперативний характер та в результаті яких формуються централізовані фонди грошових коштів, державні та місцеві позабюджетні цільові фонди і фонди суб'єктів господарюван-

ня державної і комунальної форми власності, є «публічні фінанси»;

– частина публічних фінансів, економічні відносини яких не враховують фінансів мезорівня (місцеві бюджети та фінанси підприємств комунальної форми власності), є «державними фінансами» [8, с. 122].

Запропонований підхід вважаємо однією з найбільш вдалих спроб упорядкування категоріально-понятійного апарату в науці про публічні фінанси. Прикро, але цей підхід і досі не став загальноприйнятим. Головна увага науковців натомість сконцентрована на тому, щоб обґрунтувати, яка з трьох запропонованих дефініцій найкраще підходить для визначення фінансової системи держави.

Аналізуючи опрацювання, присвячені формуванню категоріально-понятійного апарату, можемо стверджувати, що в поняття «публічні фінанси» та «суспільні фінанси» більшість фахівців вкладають ідентичний зміст. Наприклад, Т. Коляда вживає цей термін просто як дослівний переклад англійського public finance [9, с. 78]. Варто визнати, що існує чимало прихильників такої позиції. Проте деякі науковці знаходять відмінності між цими поняттями і намагаються обґрунтувати, що доцільно користуватися одним із них. Так, А. Дерлиця вважає, що термін «публічні фінанси» більше відповідає духу правової й управлінської наук, ніж термін «державні фінанси», натомість економічну сутність краще підкреслює семантична конструкція «суспільні фінанси» [10, с. 108]. На нашу думку, дискусії навколо того, який із термінів – «публічні фінанси» чи «суспільні фінанси» – краще підходить для використання в наукових дослідженнях, більшою мірою стосуються лінгвістичних аспектів, натомість зміст цих понять є досить близьким, щоб трактувати їх як синоніми.

Складнішою є ситуація щодо розмежування термінів «державні фінанси» та «публічні фінанси». Нині в Україні більш поширеним є перший варіант. Він домінує на політичному рівні, у т. ч. й у більшості законів та програмних документів, що стосуються розвитку системи публічних фінансів [11; 12]. Досить поширений він також й у науковому середовищі.

Широке вживання терміна «державні фінанси» зумовлене кількома причинами. Передусім консервативністю української наукової думки.

Поняття «системи державних фінансів» міцно закріпилося в період планової економіки, коли фінансова система держави повністю контролювалася центральними органами влади. Він відповідав умовам і специфіці тієї історичної епохи, тому гармонійно вписувався в тодішню термінологію економічної науки.

Однак протягом трьох останніх десятиліть відбулися суттєві зміни в політичній організації держави. Горизонтальна і вертикальна децентралізація органів влади мала наслідком те, що в системі управління з'явилися органи управління, відносно незалежні щодо центральних органів державної влади. Сьогодні держава вже не володіє монополією на представлення й реалізацію публічних інтересів. Вона є головним, але не єдиним інститутом, який може виконувати цю функцію. Зокрема, все важливішу роль у реалізації публічних інтересів відіграє місцеве самоврядування й автономні щодо центральних органів влади інститути та органи управління (незалежні комісії, що регулюють тарифи на важливі товари та послуги, незалежні позабюджетні фонди тощо).

Відповідно, суттєві трансформації пережила система державних фінансів. Вона стала більш розгалуженою та охоплює функціонування не лише центральних органів влади, а й інших органів публічного управління, які мають значний рівень автономії щодо державних органів влади. Отже, виникла потреба у впровадженні нової дефініції, яка би врахувала специфіку організації фінансової системи, центральним суб'єктом якої є публічні органи влади.

Відмінність між двома поняттями вбачають також досвідчені українські фахівці у сфері публічних фінансів М. Опарін, В. Федосов та П. Юхименко. Вони влучно зазначають, що в сутнісному контексті економічна природа та якісне наповнення дефініцій «публічні фінанси» і «державні фінанси» принципово відрізняються. Перша з них підкреслює належність відповідних коштів суспільству загалом чи його частині (місцевій громаді), а не державі як суспільному інституту. Саме на цій основі розвинувся ключовий принцип їх організації – транспарентність, що дає змогу громадянам контролювати державні структури, які є лише уповноваженими органами з делегованими функціями управління централізованими фінансовими ресурсами.

Натомість дефініція «державні фінанси», яка набула особливого поширення в умовах адміністративної економіки за часів соціалізму у зв'язку із гіпертрофованою всеохопною, всенаповнювальною державною складовою частиною, що повністю поглинала суспільне життя, виробництво, розподіл, обмін та споживання, виокремлює державну власність на ці ресурси й насамперед переважні права на їх використання. Про транспарентність державних фінансів при цьому не йдеться [13, с. 9].

Варто підкреслити, що частина українських науковців користується дефініцією «система державних фінансів» не через консервативність чи сентименти щодо радянської термінології, а внаслідок прийняття тези про те, що органи місцевого самоврядування (як загалом і всі інші органи публічного управління) не є незалежними щодо держави. З погляду цих науковців, такі органи функціонують з ініціативи держави, в інституціональних рамках, окреслених державою, і використовують ресурси, виділені їм державою. Відповідно до такого підходу всі органи публічного управління по суті є державними органами, тому фінансові ресурси, які вони мобілізують, розподіляють та витрачають, у кінцевому підсумку є державними.

На нашу думку, такий підхід має право на існування, але, враховуючи те, що конституції абсолютної більшості сучасних країн, у т. ч. Конституція України, проводять досить чітку межу між компетенціями та сферами відповідальності органів центральної (державної) влади та органами місцевого самоврядування, використання терміна «публічні фінанси» є більш обґрунтованим, ніж терміна «державні фінанси».

В Україні термін «публічні фінанси» почав використовуватися в офіційному обігу відносно недавно. Так, про пріоритети в управлінні публічними фінансами йдеться в Стратегії сталого розвитку «Україна 2020», що затверджена Указом Президента України [14].

Також в українському законодавстві з'явилися окремі суміжні поняття. Зокрема, у Законі України «Про відкритість використання публічних коштів» наведено визначення терміна «публічні кошти». Згідно із цим Законом до публічних коштів належать кошти:

- державного бюджету (крім таємних видатків);
- бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів;

- кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії;
- Національного банку України;
- державних банків;
- державних цільових фондів;
- Пенсійного фонду України;
- фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- суб'єктів господарювання державної і комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [15].

Проте це лише поодинокі спроби запровадження в законодавство категоріально-понятійного апарату концепції публічних фінансів. Перешкодою для його широкого застосування є брак однаковості в науковому та експертному середовищах щодо системи публічних фінансів.

2. В середовищі фахівців, які є прихильниками вживання терміна «публічні фінанси», спостерігаються досить глибокі відмінності в розумінні внутрішньої сутності цього поняття та його інституціональних меж. У цьому контексті варто розглянути дві ключові проблеми.

Перша полягає в тому, що деякі фахівці визначають публічні фінанси як *систему відносин*, інші роблять це через *певні формалізовані інститути* (зазвичай фонди). При цьому вибір підходу не залежить від наукової спеціалізації. Таку термінологічну невизначеність можна спостерігати як у правових, так і в економічних науках. Наприклад, А. Нечай вважає, що публічні фінанси є різновидом публічних суспільних відносин [16]. Учені В. Опарін, В. Федосов і П. Юхименко трактують фінанси як «відносини з приводу формування й використання усупільнених коштів, спрямованих на задоволення загальнонародних потреб» [17, с. 118]. Інша група фахівців розглядає публічні фінанси (або систему публічних фінансів) крізь призму фондів фінансових ресурсів [18; 19; 20].

Друга проблема полягає в тому, що багато науковців вживає поняття «*публічні фінанси*» і «*система публічних фінансів*» як синонімічні, що, з нашої точки зору, є суттєвою методологічною помилкою, оскільки йдеться про різні поняття.

Ми пропонуємо упорядкувати цю ситуацію таким чином. «Публічні фінанси» слід розкривати через категорію економічних відносин, а під «системою публічних фінансів» пропо-

нуємо розуміти інституційну конструкцію, що матеріалізує ці відносини. Відповідно до такого підходу «публічні фінанси» – це сукупність економічних відносин, які виникають у процесі формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, необхідних для виконання завдань та функцій органів публічної влади. Натомість термін «система публічних фінансів» варто розглядати в організаційно-правовому ракурсі, тобто як сукупність структурно взаємопов'язаних і взаємодіючих фінансово-правових інститутів, котрі опосередковують процес формування, розподілу та використання грошових фондів держави і територіальних громад.

3. У науковій думці України існують дуже різні підходи щодо структури системи публічних фінансів. Серед українських учених існує широкий діапазон думок з цього приводу. Одна група фахівців вважає, що система публічних фінансів включає лише державні фінанси та фінанси органів місцевого самоврядування. Зокрема, М. Карлін певний, що публічні (суспільні) фінанси охоплюють державні та місцеві фінанси, оскільки й перші й другі використовуються для задоволення публічних потреб (чи на рівні держави, чи на рівні окремих територіальних громад) [21, с. 39]. Такий підхід до структуризації системи публічних фінансів ґрунтується на тому, що складовими частинами системи публічних фінансів є тільки ті ланки, які знайшли своє правове відображення в законодавстві. Базовим нормативно-правовим актом, який регулює функціонування системи публічних фінансів в Україні (хоча й не містить у своєму тексті такої дефініції), є Бюджетний кодекс, у якому виокремлено лише державний бюджет та бюджети місцевого самоврядування. У тексті Кодексу з'являються певні елементи інших складових частин системи публічних фінансів (державний кредит, державні та муніципальні підприємства та ін.), але вони не набули певної інституціональної автономії [22].

Такий «вузький» підхід до об'єкта системи публічних фінансів не знайшов одностайної підтримки в науковому середовищі України, хоч і є досить поширеним. Більшість експертів дотримуються більш широкого підходу. Наприклад, О. Длугопольський вважає, що публічні фінанси охоплюють не лише доходи та видатки центрального й місцевого урядів, але також і фондів обов'язкового соціального страхуван-

ня, та структурні зв'язки між ними [23, с. 106]. Подібну позицію відстоює С. Корецька, згідно з якою державні фінанси в сукупності з місцевими (муніципальними) та іншими публічними фондами утворюють публічні фінанси [24, с. 26]. Три складові частини в рамках системи публічних фінансів виокремлює також А. Нечай. Відповідно до запропонованої дослідницею структури система публічних фінансів складається з публічних фінансів держави, публічних фінансів органів місцевого самоврядування та публічних фінансів суспільного (соціального) призначення [25, с. 56].

У свою чергу, Т. Коляда додатково розширює систему публічних фінансів, відзначаючи, що вона являє собою сукупність державних та муніципальних фінансів, які включають фінансові ресурси бюджетів різних рівнів, державні та муніципальні позабюджетні фонди, а також фінанси державних та муніципальних підприємств, установ та організацій [9, с. 79]. О. Глущенко додає до системи публічних фінансів також ланку публічного кредиту. Згідно з її визначенням публічні фінанси як комплекс суспільних відносин є частиною загальної суспільно-економічної системи, вони охоплюють бюджетні та фіскальні відносини, а також сукупність внутрішніх і зовнішніх зв'язків, що утворюються під час запозичень держави з приводу залучення, обслуговування та погашення державного боргу [26, с. 324].

С. Бардаш та Ю. Баранюк йдуть ще далі, пропонуючи додатково розширити склад системи публічних фінансів. На прикладі України вони включають до неї:

– публічні державні фінанси (фонди коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Нацбанку та інших держбанків, державних цільових коштів, Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового соціального страхування, а також кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності);

– публічні приватні фінанси (фінанси малого бізнесу, корпоративні фінанси, фінанси банків, фінанси некомерційних організацій) [20, с. 37].

Досить широкого підходу дотримується також Т. Куценко, яка звертає увагу на те, що в сучасних умовах формуються нові ланки та

інститути системи публічних фінансів, які не обґрунтовано залишаються поза увагою. Науковиця влучно стверджує, що деякі складові частини публічних фінансів (зокрема, публічні фінанси, що розкривають відносини суб'єктів державно-приватного партнерства) іще до кінця не усвідомлені як вагомі їх елементи, тому що перебувають на початку свого становлення [27, с. 66].

На наш погляд, більшість авторів, які працюють над питаннями дослідження структури системи публічних фінансів, додержуються раціонального підходу та наводять обґрунтовані аргументи на користь власних позицій у цьому питанні. Певного консенсусу між ними можна досягти, відійшовши від статичного розуміння цього феномену. Система публічних фінансів сучасних країн характеризується досить високою динамікою свого розвитку. Особливо виразною є тенденція до розгалуження, ускладнення та диференціації структури публічних фінансів. Це зумовлено розширенням функцій держави та відповідно збільшенням обсягу мобілізованих коштів для їх реалізації. Тому є цілком зрозумілим те, що в наукових дослідженнях до «класичних складових» системи публічних фінансів (бюджет, позабюджетні фонди, фінанси державних підприємств, державний кредит) додаються нові фінансові інститути та структури (інвестиційні фонди, державні банки та інші публічні фінансові установи). Отже, у цій сфері саме практика має слідувати за останніми тенденціями наукової думки.

Висновки. Система публічних фінансів належить до тієї сфери досліджень, в основі яких має лежати комплекс універсальних та чітко сформульованих базових понять. Цей напрям наукових досліджень тісно переплітається з політико-прикладними питаннями, тому представники різних наукових кіл та сфер повинні використовувати спільну теоретико-методологічну платформу для здійснення таких досліджень.

Основу такої платформи має сформувати чітке та загальноприйняте визначення поняття «публічних фінансів» та низки суміжних понять, що гарантуватиме, що в центрі уваги фахівців перебуває один і той самий об'єкт дослідження. Запропоновані терміни та їх дефініції є першим кроком у справі впорядкування та інтеграції категоріально-понятійного апарату у сфері публічних фінансів.

Перспективи подальших досліджень. Як зазначено вище, системи публічних фінансів не є статичними об'єктом. Вона характеризується досить високою динамікою розвитку. В цьому контексті є абсолютно слушним та закономірним, що наукове середовище генерує нові ідеї та думки в

цій сфері дослідження. У зв'язку з цим дослідники мають досить широке поле для подальших наукових студій. Важливим є те, щоб під час таких досліджень вони працювали в межах єдиної методологічної платформи й використовували загальноприйняті наукові терміни та дефініції.

Список літератури:

1. Крисоватий А.І., Юрій С.І. Державні фінанси як основа соціально-економічного оновлення суспільства. *Фінанси України*. 1998. № 11. С. 9–15.
2. Небрат В.В. Еволюція теорії державних фінансів в Україні : [монографія] / НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. Київ, 2013. 584 с.
3. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси. Київ : Атіка, 2002. С. 368.
4. Ковбасюк Ю.В. Державні фінанси і бюджетний процес (опорний конспект дистанційного курсу) : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2004. 76 с.
5. Розпутенко І.В. Публічні фінанси : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2008. 47 с.
6. Зайчикова В.В. Особливості нормативно-правового регулювання у галузі суспільних фінансів. *Фінанси України*. 2007. № 4. С. 44–57.
7. Управління відтворенням територіальних економічних систем у фінансовому просторі / В.В. Пилипів. Київ : РВПС України НАН України, 2011. 400 с.
8. Хомутенко А.В. Прагматика та семантика термінів фінансової науки «суспільні фінанси», «публічні фінанси» та «державні фінанси». *Фінанси України*. 2017. № 1. С. 111–126.
9. Коляда Т. Вплив суспільних фінансів на регіональний розвиток: теоретичний вимір. *Науковий вісник*. 2015. № 11. С. 75–89.
10. Дерлиця А.Ю. Суспільні фінанси та феномен публічності: семантична конструкція, історична формація, теоретична концепція. *Фінанси України*. 2018. № 11. С. 106–123.
11. Про стратегію розвитку системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/774-p> (дата звернення: 10.06.2021).
12. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p#Text> (дата звернення: 10.06.2021).
13. Опарін В.М., Федосов В.М., Юхименко П.І. Українська класична школа публічних фінансів. *Фінанси України*. 2015. № 10. С. 7–31.
14. Про стратегію сталого розвитку «Україна 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 10.06.2021).
15. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11.02.2015 № 183-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19> (дата звернення: 10.06.2021).
16. Нечай А.А. Правові проблеми регулювання публічних видатків у державі 2005 р. : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2005. С. 198.
17. Опарін В.М., Федосов В.М., Юхименко П.І. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 110–128.
18. Фокша Л.В. Публічні фонди: поняття, ознаки та правова природа. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10-1. С. 162–164.
19. Вдовенко С.М., Шульга Ю.В. Проблеми та перспективи формування сучасної системи публічних фінансів в Україні. *Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія «Фінанси. Банківська справа»*. 2012. № 2(14). С. 166–170.
20. Бардаш С.В., Баранюк Ю.Р. Поняття і склад публічних фінансів як об'єкта державного фінансового аудита. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 1. С. 34–37.
21. Карлін М.І. Суспільні фінанси України / за ред. М.І. Карліна. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 260 с.
22. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 10.06.2021).
23. Длугопольський О.В. Публічні фінанси за умов фінансово-економічної кризи та трансформації світової економіки. *Фінанси України*. 2012. № 8. С. 106–121.

24. Корецька С.О. Аналіз категоріального апарату публічних фінансів. *Інвестиції, практика та досвід*. 2011. № 19. С. 25–27.
25. Нечай А.А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків : [монографія]. Чернівці : Рута, 2004. С. 56.
26. Глущенко О.В. Фінансова архітектоніка сектора публічних фінансів України: взаємовплив видатків та державного боргу. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 324–334.
27. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 62–66.

References:

1. Krysovatyi A.I., Yurii S.I. (1998) Derzhavni finansy yak osnova sotsialno-ekonomichnoho onovlennia suspilstva [Public finance as a basis for socio-economic renewal of society]. *Finansy Ukrainy*, no. 11, pp. 9–15. (in Ukrainian)
2. Nebrat V.V. (2013) *Evolutsiia teorii derzhavnykh finansiv v Ukraini* [Evolution of public finance theory in Ukraine]. Kyiv, 584 p. (in Ukrainian)
3. Bazylevych V.D., Balastyk L.O. (2002) *Derzhavni finansy* [State finance]. Kyiv: Atika, p. 368. (in Ukrainian)
4. Kovbasiuk Yu.V. (2004) *Derzhavni finansy i biudzhethnyy protses* [Public finances and the budget process]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 76 p. (in Ukrainian)
5. Rozputenko I.V. (2008) *Publichni finansy* [Public finance]. Kyiv: NADU, 47 p. (in Ukrainian)
6. Zaichykova V.V. (2007) Osoblyvosti normatyvno-pravovoho rehuliuвання u haluzi suspilnykh finansiv [Features of legal regulation in the field of public finance]. *Finansy Ukrainy*, no. 4, pp. 44–57. (in Ukrainian)
7. Pylypiv V.V. (2011) *Upravlinnia vidtvorenniam terytorialnykh ekonomichnykh system u finansovomu prostori* [Management of reproduction of territorial economic systems in the financial space]. Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, 400 p. (in Ukrainian)
8. Khomutenko A.V. (2017) Prahmatyka ta semantyka terminiv finansovoi nauky “suspilni finansy”, “publichni finansy” ta “derzhavni finansy” [Pragmatics and semantics of the terms financial science “public finance”, “public finance” and “public finance”]. *Finansy Ukrainy*, no. 1, pp. 111–126. (in Ukrainian)
9. Koliada T. (2015) Vplyv suspilnykh finansiv na rehionalnyy rozvytok: teoretychnyi vymir [The impact of public finances on regional development: a theoretical dimension]. *Naukovyi visnyk*, no. 11, pp. 75–89. (in Ukrainian)
10. Derlytsia A. Yu. (2018) Suspilni finansy ta fenomen publichnosti: semantychna konstruktsiia, istorychna formatsiia, teoretychna kontsepsiia [Public finance and the phenomenon of publicity: semantic construction, historical formation, theoretical concept]. *Finansy Ukrainy*, no. 11, pp. 106–123. (in Ukrainian)
11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013) Pro stratehiiu rozvytku systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.08.2013 № 774-r [On the strategy for the development of the public financial management system: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 01.08.2013 No. 774-r]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/774-p> (accessed 10 June 2021).
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.02.2017 № 142-r [On approval of the Strategy for reforming the public financial management system for 2017–2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 08.02.2017 No. 142-r]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p#Text> (accessed 10 June 2021).
13. Oparin V.M., Fedosov V.M., Yukhymenko P.I. (2015) Ukrainska klasychna shkola publichnykh finansiv [Ukrainian Classical School of Public Finance]. *Finansy Ukrainy*, no. 10, pp. 7–31. (in Ukrainian)
14. Verkhovna Rada of Ukraine (2015) Pro stratehiiu staloho rozvytku “Ukraina 2020”: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 № 5/2015 [On the strategy of sustainable development “Ukraine 2020”: Decree of the President of Ukraine from 12.01.2015 No. 5/2015]. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (accessed 10 June 2021).
15. Verkhovna Rada of Ukraine (2015) Pro vidkrytist vykorystannia publichnykh koshtiv: Zakon Ukrainy vid 11.02.2015 № 183-VIII [On the openness of the use of public funds: Law of Ukraine of 11.02.2015 No. 183-VIII]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19> (accessed 10 June 2021).
16. Nechai A.A. (2005) *Pravovi problemy rehuliuвання publichnykh vydatkiv u derzhavi 2005 r.* [Legal problems of regulation of public expenditures in the state in 2005]. (PhD Thesis), Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv, p. 198. (in Ukrainian)
17. Oparin V.M., Fedosov V.M., Yukhymenko P.I. (2017) Publichni finansy: geneza, teoretychni kolizii ta praktychna kontseptualizatsiia [Public finance: genesis, theoretical conflicts and practical conceptualization]. *Finansy Ukrainy*, no. 2, pp. 110–128. (in Ukrainian)

18. Foksha L.V. (2014) Publichni fondy: poniattia, oznaky ta pravova pryroda [Public funds: concepts, features and legal nature]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, no. 10-1, pp. 162–164. (in Ukrainian)
19. Vdovenko S.M., Shulha Yu.V. (2012) Problemy ta perspektyvy formuvannia suchasnoi systemy publichnykh finansiv v Ukraini [Problems and prospects of forming a modern system of public finance in Ukraine]. *Naukovyi visnyk ChDIEU. Seriiia «Finansy. Bankivska sprava»*, no. 2(14), pp. 166–170. (in Ukrainian)
20. Bardash S.V., Baraniuk Yu.R. (2016) Poniattia i sklad publichnykh finansiv yak obiekta derzhavnoho finansovoho audyta [The concept and composition of public finance as an object of public financial audit]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, issue 6:1, pp. 34–37. (in Ukrainian)
21. Karlin M.I. (2008) *Suspilni finansy Ukrainy* [Public finances of Ukraine]. Lutsk: RVV «Vezha», 260 p. (in Ukrainian)
22. Verkhovna Rada of Ukraine (2010) Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI [Budget Code of Ukraine from 08.07.2010 No. 2456-VI]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed 10 June 2021).
23. Dluhopolskyi O.V. (2012) Publichni finansy za umov finansovo-ekonomichnoi kryzy ta transformatsii svitovoi ekonomiky [Public finance in the financial and economic crisis and the transformation of the world economy]. *Finansy Ukrainy*, no. 8, pp. 106–121. (in Ukrainian)
24. Koretska S.O. (2011) Analiz katehorialnoho aparatu publichnykh finansiv [Analysis of the categorical apparatus of public finance]. *Investytsii, praktyka ta dosvid*, no. 19, pp. 25–27. (in Ukrainian)
25. Nechai A.A. (2004) *Problemy pravovoho rehuliuвання publichnykh finansiv ta publichnykh vydatkiv* [Problems of legal regulation of public finances and public expenditures]. Chernivtsi: Ruta, p. 56. (in Ukrainian)
26. Hlushchenko O.V. (2015) Finansova arkhitektonika sektora publichnykh finansiv Ukrainy: vzaiemovplyv vydatkiv ta derzhavnoho borhu [Financial architecture of the public finance sector of Ukraine: the interaction of expenditures and public debt]. *Biznes Inform*, no. 10, pp. 324–334. (in Ukrainian)
27. Kutsenko T.F. (2016) Publichni finansy v Ukraini: zmist ta struktura z urakhuvanniam suchasnykh tendentsii rozvytku [Public finance in Ukraine: content and structure taking into account current development trends]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6, pp. 62–66. (in Ukrainian)